

MAÜ
PRESS

Artuklu Humanities

Ahmed Arif'in "Yalnız Değiliz" Şiirinde Marksist Ögeler

Ahmet Mendeş | <https://orcid.org/0009-0000-7284-047X> | a1903m@hotmail.com
TC. Millî Eğitim Bakanlığı, Diyarbakır, Türkiye | RORID

Atıf: Mendeş, A. (2025). "Ahmed Arif'in "Yalnız Değiliz" Şiirinde Marksist Ögeler". Artuklu Humanities, (18), 66-82. <https://doi.org/10.46628/ahu.1648553>

Öz: Marksizm ekonomik koşulları, toplumsal eşitsizlikleri ve sınıf çatışmalarını ele alan ideolojik bir anlayıştır. Bu anlayışa göre sosyalist ve komünist bir sistemin kurulmasıyla birlikte sınıfsal farklılıklar, eşitsizlikler ve zıt ideolojiler ortadan kalkacak; işçi ve emekçi sınıf yaşamak için iş gücünü ve emeğini satmak zorunda kalmayacaktır. Bu anlayışı benimseyen yazar ve şairlere göre bir eser tema, konu, olay ve kişiler bakımından sömürgeci ve yönetici sınıfın çıkarlarına değil, ezilen ve sömürülen sınıfların çıkarlarına hizmet etmeli ve onların çıkarlarına göre şekillenmelidir. Bu anlayışı benimseyen şairlerden biri de yerel ağızlardan ve halk söyleyişlerinden faydalanarak modern bir şiir anlayışı oluşturan, yerelden evrenselliğe uzanan, güncel ve özgün bir çizgiye ulaşan Ahmed Arif'tir. Diyarbakır'ın yetiştirdiği önemli şairlerden biri olan Ahmed Arif, şiirlerinde çoğunlukla ezilen, sömürülen Anadolu insanı ile Doğu'nun yaşam zorluklarını konu edinmiş, bu zorlukları ve gerçekleri sıra dışı bağdaştırmalarla, Anadolu'ya ait yerel ifadelerle, ezgili dize yapısıyla, estetik ve özgün bir şekilde vermiştir. Bu çalışmada Ahmed Arif ve "Yalnız Değiliz" şiiri Marksist Edebiyat Eleştirisi bakış açısıyla irdelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın giriş kısmında sosyal sınıf ayrımına, Marksist eleştiri kuramına ve toplumcu gerçekçiliğin Türk şiirine yansımalarına yer verilirken sentez kısmında ise Ahmed Arif'in sanat ve dünya görüşüne, "Yalnız Değiliz" şiirindeki Marksist öğelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Marksist Kuram, Ahmed Arif, Yalnız Değiliz.

Makale Bilgileri

Etik Beyan	Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Geliş Tarihi	28.02.2025
Kabul Tarihi	21.03.2025
Erken Görünüm Tarihi	13.06.2025
Yayın Tarihi	17.06.2025
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı-ithenticate.com
Yapay Zekâ Beyanı	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zekâ tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.

<i>Etik Kurul İzni</i>	Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayınlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir. Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.	
<i>Etik Bildirim</i>	artukluhumanities@artuklu.edu.tr	
<i>Yazar Katkıları</i>	<i>Araştırmanın Tasarımı</i>	Yazar-1 (%100)
	<i>Veri Toplanması</i>	Yazar-1 (%100)
	<i>Araştırma - Veri Analizi - Doğrulama</i>	Yazar-1 (%100)
	<i>Makalenin Yazımı</i>	Yazar-1 (%100)
	<i>Metnin Geliştirilmesi ve Tashihi</i>	Yazar-1 (%100)
<i>Çıkar Çatışması</i>	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.	
<i>Lisans</i>	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır	
<i>Dizinleme Bilgileri</i>	Dergi; ERIH PLUS, DOAJ, EBSCO/(CEEAS), MLA, ProQuest Ulrich's Periodicals Directory, Linguistic Bibliography'de taranmaktadır.	

Marxist Traces in Ahmed Arif's Poem "We Are Not Alone"

Ahmet Mendes | <https://orcid.org/0009-0000-7284-047X> | a1903m@hotmail.com
 Republic of Turkey Ministry of National Education, Diyarbakır, Türkiye | RORID

Cite as: Mendes, A. (2025). "Marxist Traces in Ahmed Arif's Poem "We Are Not Alone"". *Artuklu Humanities*, (18), 66-82. <https://doi.org/10.46628/ahu.1648553>

Abstract: Marxism is a political view that addresses economic conditions, social inequalities, and social class conflict. According to this view, with the foundation of a socialist and communist system, social class differences, inequalities, and conflicting ideologies would disappear; the working class would no longer need to sell their labor and effort to survive. Authors and poets who is this political view claim that a literary work should serve and be shaped by the interests of the oppressed and exploited social classes, rather than those of the exploitative and exploitative classes. One of the poets who adopted this position Ahmed Arif, who formed a modern poetic style that draws upon local dialects and folk expressions, bridging the local with the universal, and achieving a unique and contemporary voice. Ahmed Arif, one of the prominent poets raised by Diyarbakır, often focuses on the struggles of the oppressed and exploited people of Anatolia, particularly in the East. He conveys these realities through extraordinary metaphors, local expressions specific to Anatolia, lyrical structures, and a unique and aesthetic manner. This study explores Ahmed Arif and his poem "We Are Not Alone" from the perspective of Marxist theory. In the introductions section of this study, discussions on social class distinctions, Marxist literary criticism, and the reflections of social realism in Turkish poetry are covered. On the other hand, the synthesis section, focuses on Ahmed Arif's artistic perspective and worldview along with the Marxist elements present in his poem "We Are Not Alone".

Keywords: Marxist Theory, Ahmed Arif, We Are Not Alone, .

Article Information

<i>Ethical Statement</i>	It is hereby declared that all scientific and ethical principles were observed during the preparation of the study, and that all referenced works have been properly cited in the bibliography
<i>Reviewers</i>	Two external reviewers / Double-blind
<i>Date of Submission</i>	28.02.2025
<i>Date of Acceptance</i>	21.03.2025
<i>Date of Early View</i>	13.06.2025
<i>Date of Publication</i>	17.06.2025
<i>Ethical Statement</i>	Ethical principles were followed during the preparation of this study.
<i>Plagiarism Checks</i>	Done-ithenticate.com
<i>AI Disclosure</i>	No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content of the study was produced by the authors in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.

<i>Ethics Committee Approval</i>	This study does not require ethics committee approval, as it is based on data obtained through literature review and previously published sources..	
<i>Complaints</i>	artukluhumanities@artuklu.edu.tr	
<i>Author Contributions</i>	<i>Conceptualization</i>	Author-1 (%100)
	<i>Data Curation</i>	Author-1 (%100)
	<i>Investigation - Analysis - Validation</i>	Author-1 (%100)
	<i>Writing</i>	Author-1 (%100)
	<i>Writing – Review & Editing</i>	Author-1 (%100)
<i>Conflict of Interest</i>	No conflict of interest declared.	
<i>License</i>	The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 license.	
<i>Indexing Information</i>	The journal is indexed in: ERIH PLUS, DOAJ, EBSCO/(CEEAS), MLA, ProQuest Ulrich's Periodicals Directory and Linguistic Bibliography	

Giriş

Platon, "*Devlet*" (2010) adlı eserinde "İdeal Devlet" için öngörüsünü cesaretle karşılık gelen koruyucular sınıfı, akla karşılık gelen yöneticiler kısmı ve içgüdülere karşılık gelen çalışanlar sınıfı olmak üzere toplumu üç sınıfa ayırmıştır (Ruhi, 2005, s. 254). Ayrıca Platon, toplumdaki sınıfsal farklılıkları, "...sizi yaratan Tanrı, önder olarak yarattıklarının mayasına altın katmıştır. Onlar bunun için baş tacı olurlar. Yardımcı olarak yarattıkların mayasına gümüş, çiftçiler ve öbür işçilerin mayasına demir ve tunç katmıştır" (Platon, 2010, s. 111) diyerek yöneticileri altın, koruyucuları gümüş, işçileri demir ve tunca benzeterek sınıfsal farklılığı değer olarak ortaya koymuştur. Platon'un asırlar önceki bu öngörüsü ve benzetmesi yüzyıllar sonra gelişen rönesans, reform, sanayi inkılabı ve Fransız İhtilali ile birlikte toplumda birçok soruna ve çatışmaya sebep olmuştur. Fransız İhtilali, insanların yönetimlerde söz sahibi olmasını, hak, hukuk, adalet, eşitlik gibi kavramların ortaya çıkmasını sağlarken; sanayi inkılabıyla birlikte makine insan hayatına girmiş, üretim, şehirleşme, fabrikalaşma artmıştır. Toplumu derinden etkileyen bu felsefi, ekonomik ve toplumsal olaylar halk-burjuva, yöneten-yönetilen, köylü-şehirli, zengin-fakir, güçlü-güçsüz, işçi-patron, köylü-ağa gibi ikilikleri doğurarak sınıfsal farklılıkları derinleştirmiştir. Bu derinleşen sınıfsal farklılıklar yeni ideolojilerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Bir çeşit sosyalist yorum olan Marksizm, sınıfsal farklılıkların derinleştiği ve işçi sınıfı sorunlarının zirve yaptığı bir ortamda toplumu eğitmek, bilinçlendirmek ve yönlendirmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Karşılaşılan sorunları tarihsel ve ekonomik nedenlerle açıklamaya çalışmıştır. Friedrich Engels ve Karl Marx öncülüğünde gelişen bu felsefi ve siyasi akımın hedefi toplumdaki sınıfsal çatışmaları, eşitsizlikleri ve ekonomik uçurumları ortadan kaldırmaktır. Hedefini eşitsizlikleri ortadan kaldırarak eşit bir yaşam olarak belirleyen Marksizmin hedef kitlesi insan ve toplumdur.

Henri Lefebvre'ye göre, "Marksizm, modern dünyanın çelişkilerini, sorunlarını dile getiren bu sorunlara rasyonel çözümler üreten bir dünya görüşü olarak ileri sürülmüştür" (Lefebvre, 2018, ss. 12-13). Mevcut sistemde toplum üst sınıf ve alt sınıf olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Üst sınıf ideolojiyi belirlerken alt sınıf ise üretici yani üst sınıfın hizmetini gören yüklenici konumundadır. Marksizme göre bu sistem değişmeli ve toplumun iş yükünü üstlenen, üreten alt sınıf, üst sınıfın koşullarını belirlemelidir. Bu sistem değişikliği gerçekleştiği takdirde sınıfsal farklılıklar ortadan kalkacak ve herkes istediği yaşam koşullarına kavuşmuş olacaktır.

Toplumdaki bu gelişmeler, çatışmalar ve sorunlar sadece siyaset biliminin değil, tarihin, sosyolojinin, felsefenin, psikolojinin ve diğer bilimlerin de sorunu ve konusu hâline gelmiştir. Bilimlerin konusu hâline gelen bu durum edebiyatta da karşılık bulmuş ve edebiyata da ister istemez yansımaları olmuştur. Hem toplumun hem de edebiyatın temelini oluşturan insan, toplumu etkilediği gibi toplumda yaşanan olumlu veya olumsuz gelişmelerden ve olaylardan da etkilenmiştir. Felsefe, psikoloji, sosyoloji, kültür, ekonomi, ahlâk vb. özelliklerle donatılmış ve kuşatılmış bir varlık olan insan, ayrıca edebiyatın da yaratıcısıdır. İnsan, bu bilimlerin ortaya koyduğu sonuçlardan faydalanarak elde aldığı konuya estetik bir derinlik kazandırarak edebî bir şekilde ifade eder. Bu edebî anlayış ve yaratı sadece yazar ve şairler için değil, düşünürler için de önemlidir. Nitekim "Jasper, Heidegger, Husserl, Kierkegaard ve birçok çağdaş düşünür, edebiyatı insanoğlunun düşünmeye başladığı günden beri kullandığı etkili bir araç olarak görmüşlerdir" (Yalçın, 2004, s. 23). Tam da bu noktada Marksizmin sanat eserleri hakkındaki görüşü önem kazanır. Çünkü Marksizme göre bir sanat eseri insana yararlılığı oranda değerlidir. Edebiyatı; halkı bilinçlendirmek, aydınlatmak ve eğitmek için bir araç olarak gören Marksistler, bu görüş doğrultusunda insanlara yararlı eserler ortaya koymaya çalışmışlardır.

Marksist Eleştiri Kuramı

Marksizm, siyasi bir felsefi akımdır. Bu siyasal felsefik akıma göre sosyalizm ve onun hemen arkasından inşa edilecek olan komünist cemiyetle birlikte sınıfsal farklılıklar, zıt ideolojiler ve zıt menfaatler ortadan kalkacak ve böylece sınıf kavgaları sona erecektir. İnsanın insanı istismar etmesi bitecek, işçi ve emekçi kesim yaşamak için işgücünü ve emeğini satmaya mecbur kalmayacaktır. Aksine işçi ve emekçi kesim emeğini istediği alanda kullanabilecek ve böylece kıymete binerek önem kazanacaktır (Ersöz, 1974, s. 73). Bu siyasal felsefik akımın öncüleri Friedrich Engels ve Karl Marx'tır. Siyasi bir ideolojinin öncüleri olan Friedrich Engels ve Karl Marx'ın estetik ya da edebiyat üzerine herhangi bir eseri bulunmamaktadır. Marksist eleştiri kuramı, Marksist estetikçilerin, Marx ve Engels'in başka eserlerde veya kendi mektuplarında edebiyatla ilgili ifade ettikleri düşüncelere, daha sonra Lenin'in eklediklerine dayanarak temel ilkeleri belirlenen bir kuramdır. Her ne kadar Marx ve Engels edebiyatla ilgili düşüncelerini direkt ifade eden bir eserle dile getirmemiş olsalar da sanatı ekonomik alt yapıya bağlayarak Marksist estetiğin temel ilkesini belirlemişlerdir (Moran, 2021, s. 42). Marx ve Engels'in felsefesini benimseyenler bu temel ilkeyi baz alarak bu felsefik düşüncüyü sistemsel bir yapıya dönüştürmeye çalışmışlardır.

1844 yılında Karl Marx'ın kaleme aldığı "*Ekonomik-Felsefi Elyazmaları*" isimli eseri onun diğer yazılarıyla birlikte insanın tarihsel gelişimine ve hümanizme dayanan sosyalizm düşüncesini ifade eder (Russ, 2012, s. 325). Marx kalın duvarları yıkmayı, öğretileri dar sınırlardan kurtarmayı, onları en derindeki devinimleri içinde kavramayı bilmiştir. Marx ve Engels, ekonomik olayların taşıdığı önemin kesin ve açık bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır. Kapitalist ekonominin çelişik yapısını gün yüzüne çıkaran, ücreti ve artı-değer üretimi gibi önemli bir olayı inceleyen Marx'tır. Proletaryanın tarihsel rolünün, burjuvazi karşısında işçi sınıfının bağımsız bir politika ihtimalinin ve bu bağımsız politika yoluyla toplumsal ilişkilerin değişebileceğinin keşfi de yine Marx'a özgüdür (Lefebvre, 2018, ss. 18-19).

Friedrich Engels ve Karl Marx'ın düşünceleri üzerine inşa edilmiş olan Marksist estetiği incelerken 1934'e kadar olan kısmı birinci safha, 1934'ten sonraki "toplumcu gerçekçilik" olarak kabul edildiği kısmı ikinci safha olarak incelemek gerekir (Moran, 2021, ss. 41-42). Birinci dönemde Karl Marx ve Friedrich Engels'in düşünceleri derlenmeye, toparlanmaya çalışılmış; ikinci dönemde ise bu düşünceler bir sistem hâline dönüştürülmeye çalışılmıştır. Toplumcu gerçekçiliğin bir sisteme dönüşmesine öncülük eden Maksim Gorki olmuştur (Oktay, 2003, s. 75). Engels, Plehanov ve Marx gibi düşünürlerin ekonomik yapı ile sanat eseri arasındaki ilişkiyi araştırdıkları birinci safhada parti tarafından belirlenmiş net bir görüş yoktur. Ancak ikinci safha olarak adlandırılan evrede sanat anlayışı Sovyetler'de resmî bir boyut kazanarak "Toplumcu Gerçekçilik" adını almıştır (Moran, 2021, s. 42). Sovyet Yazarlar Birliği 1934'te toplanarak "Sovyet Yazarlar Birliği'nin Birinci Kongresi"nde toplumcu gerçekçiliğin ana ilkeleri belirlenmiştir. Karl Radek, N. J. Buharin, Maksim Gorki gibi yazar ve düşünürlerin konuştuğu kongrenin açılış konuşmasını Jdanov yapmıştır. Bu kongrede toplumcu gerçekçiliğin ne olup ne olmadığı üzerinde durulmuş, Sovyetler Birliği'ndeki sanatçıların nasıl bir tavır takınmaları gerektiği açıklığa kavuşturulmuştur.

Toplumcu gerçekçilik, daha çok sanatın ne olması gerektiği sorusuna cevap bulmaya çalışır. Sanatın ne olduğuyla pek ilgilenmez (Moran, 2021, s. 53). Nitekim Yazarlar Birliği Birinci Kongresi'nde Maksim Gorki, toplumcu gerçekçiliğin ne olduğu ve ne olmadığı, sanatçıların nasıl bir anlayış benimsemeleri gerektiği yönünde yaptığı bu önemli konuşmada edebiyatın üstlenmesi gereken rolü açıkça dile getirmiştir. Maksim Gorki'ye göre, emeğin kitaplardaki en önemli unsur olması gerekir. Maksim Gorki, teknolojinin sağladığı imkânlarla donanmış ve emeği, daha kolay ve daha üretken yapan örgütlü insanların kitaplarda anlatılması gerektiğini belirtmiştir (Oktay, 2003, s. 81). Bu gerçekleştigi takdirde merceğini emekçi ve işçi sınıfına odaklayan bir anlayış benimsenmiş,

insani değerler ön plana çıkarılmış ve böylece üretken işçi sınıfının özneye dönüştüğü eserler verilmiş olacaktır.

Lenin, "Edebiyat, Parti edebiyatı olmalıdır. Kahrolsun partizan olmayan yazarlar! Kahrolsun edebiyatın üstün adamı! Edebiyat proletaryanın genel davranışının bir parçası olmalıdır" (Aktaran: Moran, 2021, s. 72) diyerek sanatı, görüşlerini yansıtmak için bir propaganda aracı yapar. Edebiyatı partinin düşüncelerini ve işçilerin sorunlarını anlatmak için bir araç olarak görür. İster Friedrich Engels gibi düşünenler olsun ister Lenin'in düşüncelerini benimseyerek onun izinden gidenler olsun iki taraf da edebiyatın reformlara hizmet etmesi gerektiği noktasında birleşir. Ancak ayrıldıkları nokta Engels gibi düşünüp onun izinden gidenler için edebiyat daha çok bilgisel olup içinde yaşanılan toplum hakkındaki bilgileri derinleştirerek reformlara hizmet ederken Lenin gibi düşünüp onun izinden gidenler için edebiyatın asıl görevi insanları dürterek eyleme geçirmeye hizmet eder (Moran, 2021, s. 73). Engels ve Lenin'in savunduğu görüşlerde bazı ayrılıklar olsa da temelde iki düşüncenin odağında hayata tutunmaya çalışan insanların sorunlarını dile getiren bir edebiyat anlayışını inşa etmek vardır.

Marksist eleştiri toplumdaki sınıf çatışmalarını ve ekonomik koşulları temel alır. Olayı sınıf çatışmaları ve ekonomik koşullar üzerinden açıklar. Sanat türlerinin, sanatın, akımların, üslupların, ekonomik altyapı ve sınıf çatışmalarıyla ilişkilerini tespit ederek bunların sebeplerini ortaya koyar. Çatışan güçler, sosyal yapı, sınıf farklılıkları Marksist eleştirinin değer ölçütleridir. Marksist eleştiri her şeyden önce içeriğin yani konunun eleştirisi. Eserin kahramanları, kişileri, olayları, konusu, yönetici ve sömürücü sınıfın çıkarlarını sürdürmesine hizmet etmemeli, ezilen sınıfların yararına ve çıkarlarına ters düşmemelidir (Moran, 2021, ss. 87-88). Eserlere sosyal içerikli mesaj verme misyonu yüklenirken bu misyon heyecanlı ve yüksek tonlu bir söylemle ifade edilmeye çalışılır.

Batı'da Maksim Gorki, Vlademir Korolenko, İvan Bunin, Aleksı Nikolayeviç, Andrey Bely, Vlademir Mayakovski, Muhtar Avezoz gibi isimler Marksizm ile ilgili eserler ortaya koyarken Türk edebiyatında bu anlayış 1930'lu yıllardan sonra toplumcu gerçekçi şemsiyesi altında kendini göstermeye başlamıştır. Cumhuriyet Dönemi'nin başında filizlenen bu anlayış günümüze kadar devam etmiştir. Şiir alanında Nazım Hikmet ile kendini hissettiren bu anlayış, 1940'lı yıllarda daha geniş bir şair kitlesi tarafından savunulmaya başlanmıştır. "Kırk Kuşağı" olarak adlandırılan bu kuşak, toplumcu gerçekçi anlayış ile ön plana çıkar. "Kırk Kuşağı"nın şairleri işledikleri tema, ele aldıkları konu ve kullandıkları anlatım özellikleri ile kendilerine özgü bir toplumcu şairler kuşağı oluşturmuşlardır. "Toplumcu Gerçekçi Şairler" olarak da anılan bu kuşak Marksist düşünceler çerçevesinde eserlerini kaleme almıştır (Altun, 2020, ss. 4-5). Ahmed Arif, Mehmet Başaran, Abdülkadir Meriçboyu, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Rıfat Ilgaz, Niyazi Akıncıoğlu, Nevzat Üstün, Gülten Akin, Şükran Kurdakul, Cahit Irgat, Ömer Faruk Toprak, Can Yücel, Suat Taşer, Enver Gökçe, Arif Damar, Ceyhan Atıf Kansu, Talip Apaydın, Mehmet Kemal 1940 kuşağının başlıca önemli toplumcu gerçekçileridir (Paşaoğlu, 2019, ss. 16-17).

Toplumsal Gerçekçiliğin "Gizli Şair"i: Ahmed Arif

Cemal Süreya'nın döneminin "gizli kalmış şairi" (Süreya, 1969, s. 72) olarak adlandırdığı Ahmed Arif (1925-1993), şiire 1940'lı yıllarda lisedeyken başlamıştır. 1940 kuşağı içerisinde anılsa da esas 1950'li yıllardan sonra toplumcu gerçekçi çizgiye gerçek manada yönelmiştir. Lise yıllarında kaleme aldığı şiirleri taklit ve denemeden öteye geçmez (Yaşar, 2023, s. 86). İlk dönem şiirlerinde daha çok Cahit Sıtkı, Ahmet Haşım, Faruk Nafiz Çamlıbel, Behçet Necatigil, Ahmet Hamdi Tanpınar'dan etkilendiği görülmektedir. Taklit ve denemeden öteye geçmeyen bu şiir örnekleri 1968'de yayımlanan "Hasretinden Prangalar Eskittim" isimli tek şiir kitabına alınmamıştır. Şairin Ankara Üniversitesi Felsefe Bölümüne yerleştikten sonra hem sanat anlayışının hem de düşünce dünyasının tamamen toplumcu gerçekçi düşünceyle şekillendiği görülür. Toplumcu gerçekçi anlayışı benimsemesinde Rıfat Ilgaz ve Nazım Hikmet'in büyük tesiri olmuştur. İçerik olarak

Marksist anlayışı yansıtan şiirler yazan şair, dili kullanma biçimi, yerel ağızlardan beslenmesi, alışılmamış bağdaştırmalar kullanması, halk söyleyişlerine yer vermesi ve bunları modern şiir anlayışıyla birleştirmesi onun başarılı bir şair olmasını sağlamıştır. Geleneksel unsurları modern şiirin içinde eritmesi; güncel ve özgün bir şair olmasını sağlamış, onu yerelden evrenselliğe taşımıştır (Aydoğdu, 2020, s. 1308). O, Türk edebiyatının "tek kitaplı şairi"dir.

Ahmed Arif, 1950-1960 yılları arasında savunduğu sol görüş nedeniyle tutuklanmış ve hapis yatmıştır (Paşaoğlu, 2019, s. 31). Şiirleri pek çok dile çevrilmiş (İspanyolca, Almanca, Çekçe, Fransızca, Kurmancca, Zazaca, Felemenkçe, İsveççe) ve şiirlerinin pek çoğu bestelenmiştir (Paşaoğlu, 2019, s. 40-42). Mısraları çok anlamlı bir yapıya sahip olan Ahmed Arif, kılı kırk yaran bir kurgu ustalığı, titiz bir dil işçiliği, destansı bir lirizmle insanı ve insanın yaşadıklarını ele alan şiirler kaleme almıştır. Çile çeken, derdi bilen insanı kendine dert edinen şair, herhangi bir topluluğa ya da edebi akıma dahil olmayan bir şairdir. Ahmed Arif şiirleri Marksist ve toplumcu gerçekçi şiirlerin ortak değerlerini yansıtan ve halk söyleyişlerinden beslenen bir anlayışla yazılmış (Gülendam, 2010, s. 246) ve yüzyılların şiir emeğinden yararlanarak özgün bir şekilde ortaya çıkmıştır (Binyazar, 2003, s. 42). Bu da bu çalışmanın dayanağını oluşturmaktadır.

Toplumcu gerçekçilik akımı Marksist düşünce yapısının edebiyata yansımasıdır. "Sosyalist gerçeklik" olarak da bilinen bu akım sosyal gerçeklik, Marksist gerçekçilik, toplumcu gerçekçilik, sosyalist gerçekçilikle büyük ölçüde aynı anlayışı ve aynı düşünce yapısını ifade (Çetişli, 2004, s. 86). "Kırk Kuşağı"ndan olan ve kendisini "Halkın sıradan ve gariban bir ozanıyım" (Durbaş, 2009, s. 63) şeklinde tanımlayan Ahmed Arif, şiirlerinde çoğunlukla altyapıyı, ezilen ve sömürülen insanları, Doğu'nun yaşam zorluklarını konu edinen toplumcu gerçekçi bir şairdir. Onun şiirlerinde, "Toplumcu şiirin temel beslenme kaynağı olan halka yönelme, somut olanın şiire yansıtılması, yaşanan coğrafyanın tarih-kültür-toplum bağlamında şiir yoluyla aktarılması başat öge olarak karşımıza çıkmaktadır" (Aydoğdu, 2020, s. 1308). Nitekim "Yalnız Değiliz" şiiri de bu bağlamda kaleme alınmış bir şiirdir. "Yalnız Değiliz" şiiri Ahmed Arif'in 1953 yılında "İstanbul Harbiye Askeri Cezaevi"nde hapis yattığı yıllarda yazdığı şiirlerden biridir (Altun, 2020, s. 43). Şiir sekiz bentten oluşmaktadır. Birinci bentte hapis hane koşulları; ikinci bentte dışarda çalışan, işe giden işçilerle empati kuran; üçüncü bentte fiziksek olarak hapis hane, düşünsel olarak özgür olan; geri kalan bentlerde işçi sınıfının koşullarını, yaşanan zorlukları Anadolu'nun üç farklı bölgesi (Karacadağ, Çukurova ve Cibali) üzerinden dile getiren, Doğu ve Batı'yı harmanlayan bir Ahmed Arif vardır. Her ne kadar her bent kendi içinde ayrı bir yapı gibi görünse de aslında bentlerin hepsi içerik olarak birbirine bağlı ve bütüncül olarak işlenmiştir. Tarım işçileri üzerinden bütüncül proleterya seslenen şair, daha şiirin başlığında "Yalnız Değiliz" diyerek birliktelik vurgusu yapar. Şiirin tamamına bakıldığı zaman Marksist estetiğin birçok unsurunu bünyesinde barındırdığı görülmektedir. Şiirde bir yanda yoksulluk, fakirlik, zulüm ve zor koşullar yer alırken; diğer yanda umut, direnç, dayanıklılık ve övgü dikkat çeker.

Bir ufka vardık ki artık

Yalnız değiliz sevgilim.

Gerçi gece uzun,

Gece karanlık,

Ama bütün korkulardan uzak.

Bir sevdadır böylesine yaşamak,

Tek başına

Ölüme bir soluk kala,

Tek başına

Zindanda yatarken bile,

Asla yalnız kalmamak

(Arif, 2022, s. 20)

Ahmed Arif, sözcükleri, "Acıyı ifade etmek kurtarıcıdır, ama insanların en az bildiği sözcükler, en derin acılarını anlatabilenlerdir" (Malraux, 2003, s. 200) bilinci ve edasıyla kullanır. Seveda, barış, özgürlük, zulüm, tutsaklık, birliktelik gibi sözcükler yüksek sesli ve çağrışımları bol olan sözcüklerdir. Şairin sinirini, öfkesini, öz düşüncelerini ve ifadelerini ortaya koyar. Ahmet Arif için "Şiir sevdadır, zulümdür, özgürlüktür" (Oral, 1988, s. 8). Bu bentte hapishanedeki fiziki duruma, düşünsel özgürlüğe ve birlikteliğe vurgu yapılmıştır. Ahmed Arif, otoriteye başkaldırmaktan, devrin akışına, akımına ters hareket etmekten hiçbir zaman vazgeçmemiş, hayatının sonuna dek bu anlayışından taviz vermemiştir. Bu mücadele esnasından sık sık fiziki özgürlüğü elinden alınmış ve hapse atılmıştır. Nitekim bu "hapis, zindan" hayatı vurgusu şiirlerinde sık sık geçer. Hapiste yattığı "Tek başına", "Zindanda yatarken bile" dizeleriyle; hapis gecelerinin uzunluğu ve karanlığı "Gerçi gece uzun", "Gece karanlık" dizeleriyle; fiziki yalnızlık "Tek başına", "Ölüme bir soluk kala" dizileriyle dile getirilmiştir. Ancak o böyle zamanlarda ve koşullarda bile korkmayan, zindan yaşamını verdiği mücadelenin bir nişanesi olarak gören, "Bir sevdadır böylesine yaşamak" diyerek ve yalnız olmadığını "Bir ufka vardık ki artık", "Yalnız değiliz sevgilim" diyerek dile getirir. Ahmed Arif'e göre bir şair sadece kendi yaşadıklarını değil, acıları, türküleri, ağrıları, yaşama kavgası ve sevdasıyla "bir yanı geçmiş yüzyılların karanlığına bir yanı geleceğin aydın sonsuzluğuna uzanan halkının ta kendisi" (Öngören, 1970, s. 50) olarak yazmalıdır.

Şafakları ben balığa çıkarım

Akan akmayan sular da

Benim, bütün tezgâhlarda paydosa giden

Bir bahar akşamı dünyada.

(Arif, 2022, s. 21)

Cahit Irgat'ın, "İnsanı içine alan şiir toplumdur" (Cengiz, 2015, s. 41) söylemi Ahmed Arif şiirinin tam karşılığıdır. İşçilerin sorunlarını ele alan Ahmed Arif, hapiste fiziki tutsaktır. Ancak düşünce olarak özgür ve işçilerin yanındadır. Onlarla "şafakta balığa çıkan", bahar akşamlarında "tütün tezgâhlarında paydos" edendir. Şiirine taşıdığı sözcüklerle acı çekenlerin, susturulmuş olanların uğultulu sesleri yankılanır (Benjamin, 2009, s. 38). Onun için dünya hep bir bahardır. Şiirlerinde sık sık "bahar"a yer verir. Hapishane günlerinde hep bahara özlem duyar. Onun memleketinin dağlarına hep bahar gelir.

Ben dört duvar arasında değilim

Pirinçte, pamukta ve tütünde yim,

Karacadağ, Çukurova ve Cibali'de.

(Arif, 2022, s. 21)

Lunaçarski'ye göre bir edebiyat eserinin güçlü ve etkili olabilmesi için o esrin içerik olarak güçlü ve etkili olmasına, ayrıca coşkun tutarlı ve kuvvetli olmasına bağlıdır (Lunaçarski, 1998, s. 39). Pirinç, pamuk ve tütün işçilerinin yaşadıkları sıkıntıları üretim araçları ve üretim ilişkileri arasındaki mücadeleyle sınıf çatışmasına kapı aralar. Proleter sınıfın durumu aktarılırken yaşadıkları coğrafya olan Güneydoğu, Akdeniz ve Ege bölgeleri içerisinde yer verilir. Buradaki üretim aracı Karacadağ'da pirinçte, Çukurova'da pamukta, Cibali'de tütünde çalışan işçi sınıfının emeğidir. O,

"dört duvar arasında" tutsak bir Ahmed Arif değildir. O, "Karacadağ, Çukurova ve Cibali'de", "Pirinçte, pamukta ve tütünde"dir. Nihat Behram,

Ahmed Arif'te yaşantıyla şiir ince bir telde korkusuzluk ve umutla birleşir. Ve ses böyle bir telin böyle bir birleşimden gelen olunca, dört duvar demir kapı dinlemez, hayatı bir uçtan bir uca dolanır, kendisi ranza dibinde volta vururken sesi memleketin bahar gelmiş dağlarında yiğitlerin donatım ve pusatları arasında yer yerler. Çukurova'da eser, Ege'de meyva verir (Aktaran: Beysanoğlu ve Timuroğlu, 1992, ss. 149-150)

der. Ahmed Arif, tutsaklıktan özgürlüğe gitmeyi özdeşim kurarak gerçekleştirir. İşçilik, yoksulluk "Pirinçte, pamukta ve tütündeyim", "Karacadağ, Çukurova ve Cibali'de" dizeleriyle vurgulamakta, Anaolu'nun farklı bölgelerine değinerek bu sosyal gerçekliği ortaya koymaktadır. Karacadağ'da geçim kaynağı pirinç, Çukurova'da pamuk, Cibali'de tütündür. Dört duvar arasındaki yalnızlığını; aidiyet ve empati yeteneğiyle kapatır. O, fiziki tutsaklıktan düşünsel özgürlüğü çıkarabilen usta bir şairdir. Nitekim bu özellik onun nev-i şahsına münhasır bir özelliktir. Ahmed Arif'in şiirlerinde işçi sorunu sıklıkla dile getirilir. Nitekim Veysel Öngören'in kendisi ile şiir üzerine yaptığı konuşmada, şiirin "ucuz bir espri, alay ve gıdıklamadan ibaret olamayacağını" (Öngören, 1970, s. 49) vurgular. İnsanların hüznüyle ağlayan, sevinci ve mutluluğuyla gülen, coşan şair, tüm insanların acısını, sustuklarını kalemiyle konuşturan, hor görülenlerin yanında, hor gören zihniyetin karşısında yer alır. Yorulmaz'a göre Ahmed Arif,

Hepimiz insanız. İnsan olduğumuz için de onur ve haysiyetimizle yaraşır bir şekilde yaşamalıyız. Edirne'den Hakkari'ye dek tüm ülkenin insanları mutlu olsalar bile, ben kendimi mutlu olarak göremem. Çünkü bu kez gönlüm insanca yaşamının kavgasını veren Kızıldereli ve zencilerin yanında olur. Kendimi bu kez onlardan biri olarak görürüm (Aktaran: Paşaoğlu, 2019, s. 52)

diyerek sanat anlayışını dünyadaki tüm inanlar için endişelenen evrensel bir görüşle halkın sorunlarını ve acılarını dile getirmek olarak ortaya koyar.

Zehirli kör yılanları

Ve sıtmasıyla

Gün yirmi dört saat insan avında

Karacadağ'da çeltikler.

Bir kız çocuğunun gözyaşı gibi

—Ayak bileğinde bir dizi boncuk,

Sol omzunda bir nazarlık,

Dağ başında unutulmuş, üşümüş,

Minicik bir aşiretin kızının,

Damla-damla, berrak olur pirinci.

Kamyonlarla, katır kervanlarıyla

Beyler sofrasına gider...

(Arif, 2022, s. 22)

Ahmed Arif kendisini ve şiir anlayışını, "Oysa ben doğuluydum. 'Az gelişmiş' değil, sömürülmek için kasıtlı olarak geri bırakılmış bir ülkenin aşiret töreleri ile yetişmiş bir çocuğuydum. Sömürgeci Fransız toplumunun, bohemi, serseriliği ve gerçekten kaçma çabalarını kutsayan şairleri,

elbette beni ırgılamazdı" (Öngören, 1970, s. 49) diyerek tanımlarken Batı toplumunu sömürgeci, tasasız, alın teri dökmeyen, tüketici, Doğu toplumunu ise geri bırakılan, sömürülen, alın teri döken, üreten, yoksul olarak ifade eder. Şairin kendisini bir aşiret çocuğu olarak tanıtmayı ve buna övünülecek bir anlam yüklemesi onun hayat ve şiir anlayışına ters düşen çelişkili bir durum yaratır. Ahmed Arif'i diğer Marksist şairlerden ayıran en önemli yönü şehir yaşamı yerine dağ ve köy yaşamını konu edinmesidir. Nitekim Cemal Süreya; Ahmed Arif ile Nazım Hikmet'i kıyaslarken Nazım Hikmet'in insanlara oviden ve büyük düzlüklerden seslenen, bereketli ve büyük bir ırmak gibi akan şehirlerin uygar şairi olduğunu; Ahmed Arif şiirinin deniz görmemiş çocuklara adandığını, tek ve uzun bir kâğıt gibi uyukluk tanımayan, yaşsız asi dağları dile getiren bir yapıya ve içeriğe sahip olduğunu söyler (Süreya, 1969, s. 67). Bu bentte de "Zehirli kör yılanları", "Ve sıtmasıyla", "Gün yirmi dört saat insan avında" olan "Karacadağ'da çeltikler"i ele alır Ahmed Arif. Zor koşullarda yaşayan, ekmek kavgası uğruna pirinç yetiştirirken sıtma hastalığına yakalanan işçilerin sözcülüğünü yapar. İnsan hayatının tehlikede olduğunu "Zehirli kör yılanları", "Ve sıtmasıyla", "Gün yirmi dört saat insan avında", "Karacadağ'da çeltikler" dizeleriyle sıtma hastalığıyla ve yılanların tehlikeli olmasıyla ortaya koyar. Yılanları ve sıtmayı kastederek insanların can güvenliğinin olmadığını, onları bir avcıya benzeterek "insan avında" sözleriyle belirtir. Doğulu ve sömürülmek için bilinçli olarak geri bırakılmış bir ülkenin aşiret töreleriyle büyüyen Ahmed Arif, pirinci tarif ederken "Bir kız çocuğunun gözyaşı gibi", "Damla-damla, berrak olur pirinci" dizeleriyle pirinci bir küçük kız çocuğunun saf, tane tane akan, berrak gözyaşlarına benzetir. "Ayak bileğinde bir dizi boncuk", "Sol omzunda bir nazarlık" dizeleriyle gelenek ve görenek ve inanışları; "Dağ başında unutulmuş, üşümüş" dizesiyle kimsesizliği, yoksulluğu, çaresizliği, fakirliği; "Minicik bir aşiretin kızının" dizesiyle de aşiret düzenine göndermede bulunur. Nitekim bunda kendisinin Doğulu olmasının ve aşiret töresiyle yetişmiş olmasının payı vardır. Nitekim Cemal Süreya onun için "korkusuz bir lirizmle Doğu Anadolu insanının müthiş malzemesini insanların önüne serdiğini ve bunu bütün Anadolu'ya yaydığını" (Süreya, 1969, s. 68) söyler. Bin bir zorlukla yetiştirilen pirincin "Kamyonlarla, katır kervanlarıyla", "Beyler sofrasına" gittiğini söyleyen şair, sömürü olayını sınıf düzleminde vurgular (Oktay, 1990, s. 60). Zor şartlarla elde edilen pirincin Beyler sofrasına gittiğini dile getirerek altyapı ile üstyapının çatışmasına göndermede bulunur. Büyük bir emekle, işçilerin sıtma hastalığına yakalanma riskini göze alarak canları pahasına ürettikleri pirinç; kamyonlarla, katır kervanlarıyla üstyapıyı oluşturan Beylerin sofrasına gider. İşçiler sömürülen kesimken, "beyler" onları sömüren kesimdir. İşçi sınıfı Marksizmin dayanağıyken; "bey, ağa, patron" sermayenin yani kapitalizmin temelidir. Ahmed Arif; törelere, gelenek ve göreneklere, inanışlara, işçilerin yaşam koşullarına, hastalıklara, insanların geçim derdine, yoksulluğuna, üretilen pirincin kimlere gittiğine zengin-yoksul ikilemi üzerinden göndermelerde bulunur. Böylece alt sınıfın ekonomik ve yaşamsal güçsüzlüğünü tasvir ederek güçlü ve zengin erkin yani üst sınıfın temsilcileri olan beylerin karşısına koyar.

Çukurovam,

Kundağımız, kefen bezimiz.

Kanı esmer, yüzü ak.

Sıcağında sabır taşları çatlar,

Çatlamaz ırgatın yüreği.

Dilerse buluttan ak,

Köpükten yumuşak verir pamuğu.

Külhan, kavgacıdır delikanlısı,

Ünlü mahpusânelerinde Anadolunun

*En çok Çukurovalılar mahpustur,
Dostuna yarasını gösterir gibi,
Öyle içten,
Öyle derin,
Türkü söylemek, küfretmek,
Çukurova yiğidine mahsustur...*

(Arif, 2022, s. 23)

Mehmet Kaplan'a göre Ahmed Arif, "Doğulu, Marksist ve gerilla"dır (Kaplan, 2021, s. 572). Ancak o sadece Doğunun sorunlarını dile getirmez. O, "Çukurovam, Anadolum, vatanım" diyerek tüm yurdu sahiplenir. Zayıflıklar karşısında yılmayan, hayatla savaşan, mücadele eden bir anlayışla Marksist ideolojiyi benimser. "Buluttan ak", "köpükten yumuşak" olan Çukurova pamuğunun "Kanı esmer, yüzü ak" işçilerin "Kundağımız, kefen bezimiz" diyerek canları pahasına yetiştirildiğini dile getirir. O yumuşak ve beyaz pamuğu toplamanın zor şartlarını "Sıcağında sabır taşları çatlar" dizesiyle dile getirirken, "Çatlamaz ırgatın yüreği" dizesiyle bu zor şartlara direnen pamuk işçilerini yüreklerinin sağlamlığıyla över. Çukurova bir yandan insanları sahiplenen, koruyan "kundak" iken, diğer yandan insanların ölümüne sebep olan "kefen bezi"dir. Üretilen pamuğun işçilerin kefen bezine dönüşmesine ironi yoluyla göndermede bulunur. Şair için Çukurova işçileri külhan, kavgacı ve delikanlıdır. Çünkü onlar burjuvazinin, işbirlikçinin, kompradorun çürütüp bozamadığı, zulme ve sömürüye karşı sessiz kalmayan, boyun eğmeyen, isyan eden, doğduğu topraklara ve aşiretine bağlı dürüst bilinçli Çukurova yiğitleridir (Erdost, 2004, s. 82). Ondan dolayı Anadolu'nun ünlü hapisanelerinde en çok onlar yatar. Umut ve direniş Marksizmin temel öğelerinden biridir. Şair, Çukurova yiğidinin diline hem türkülerini hem de küfrü yakıştırarak onlara duyduğu yakınlığı belli eder. Çünkü ona göre,

'Umutsuzluğa düşmek' ise bir devrimciye yasaktır. Cellat elinde işkencede ölüme bir soluk kalmışken bile! Yalnız yasak değil, ayıptır da. Çünkü devrimcinin kendisi, insanlığın yarını ve umududur. Bir kural, bir ilkedir bu. Namussuzluğun, alçaklığın egemen olmadığı, soylu, güzel ve onurlu bir dünya, bu temel ilke üzerinde kurulur (Öngören, 1970, s. 50).

Hapishaneler ise; kolluk kuvvetlerini, üst sınıfın otoritesini temsil eder. Alt sınıfı temsil eden, "(...) almanın vermek olduğunu söyleyen felsefe, işkencededir, zindandadır" (Erdost, 2004, s. 82).

*Tütünü bilir misin?
"Kız saçı" demiş zeybekler,
Su içmez her damardan,
Yerini kolay beğenmez,
Üşür
Naz eder,
Darılır,
İki yaprak arasında kıyılmış
Bir parçası var kalbimin
İncecik, ak kâğıtlara sarılır,*

Dar vakit yanar da verir kendini,

Dostun susan dudağına...

(Arif, 2022, s. 24)

Mücadelesinin amacını "Kimsenin karnında açlığı, ayağında yalınlığı ve sırtında çıplaklığı kalmasın diye ömrümüzden bir parça vermek. Hepsi bu" (Arif, 2013, s. 73) diyen Ahmed Arif bu bentte ve sonraki bentlerde Cibali'deki tütün işçilerini ele alır. "Tütünü bilir misin?" sorusuyla bir soru sorarak başlar. Bilmezliğe vurur. "*Su içmez her damardan*", "*Yerini kolay beğenmez*", "*Üşür*", "*Naz eder*", "*Darılır*" dizeleriyle tütün yetiştirmenin zorluğuna değinir. Ayrıca dizelerin alışılmış, günlük dilde kullanılan birkaç sözcükten oluştuğu göze çarpmaktadır. Cemal Süreya onun için,

İmge onda sınırlı bir öge değil. Bir bakıma şiirin kendisi, bütünü. Öyle ki bütünüyle vardır onun şiiri. Kelimeler ilişkin oldukları kavramları aşan ve daha geniş durumları kavrayan bir nitelik gösteriyor. Şiirin bütünü içinde kullanılmış bazı düz sözler inanılmaz bir çarpıcılık, bir imge yeteneği kazanmaktadır Ahmed Arif'te (Süreya, 1969, s. 69)

der. Tütünü zeybeklerin söylemiyle "kız saçı"na benzetir. Şair, kendisini bir tütün işçisi, emeği beyaz bir kâğıda sarılan ve yanan olarak görür. Tütünün yetiştirilmesi o kadar zorken tüketilmesi bir o kadar kolaydır. İncecik beyaz kâğıda sarılarak, iki dudak arasında kül olur gider. Şair, emeğin bu kadar çabuk tüketilmesine göndermede bulunur.

Sokaklardan,

Kıyılardan,

Gök mavisinden,

Ekmeğinden,

Canevinden ayrı düşmeye

Yani bütün hasretlerin kahrına

Ve zehrine çaresiz kalmaların,

İlk nefesi Hızır gibi yetişir

Cibali'de sarılan cıgaranın

(Arif, 2022, s. 25)

"(...) o, mavzerini, yeni düzenin ikiyüzlülüğüne, yüreği 'para' olan zulme çevirir" (Erdost, 2004, s. 84). Şiiri sevdâ, sinir, kültür, isyan olarak gören, bu sinirini, öfkesini, isyanını toplumun belli hâline bağlayan, bir şairin toplumun yaşadığı sorunlardan etkilenmemesinin mümkün olmadığını söyleyen Ahmed Arif (Şeker, 1997, s. 148) için sigara vazgeçilmezdir. Karanfil kokar onun cıgarası. Bütün yalnızlıkların, dertlerin çaresi, dostudur. Şaire göre sokaklardan, kıyılardan, gökyüzünden, sevdiklerinden, özgürlükten ayrı kalındığı mahpus günlerinde hasret kahrına, zehrine ve çaresizliğine katlanmanın tek yolu sarılan Cibali sigarasıdır. Sigaranın ilk nefesini acil ihtiyaç duyulduğunda ortaya çıkan "Hızır"a benzetir. Hızır'a tarihi göndermede bulunarak hem işin acilliğini belirtmeye hem de inandırıcılığını artırmaya çalışmıştır. Marksizm, bünyesinde tarihi öğeleri barındırır. Böylece geçmiş öğrenerek geleceğe ışık tutmayı amaçlar. Yeni kuşağa inanç ve ruh aşılamaya çalışır.

Tütün işçileri yoksul,

Tütün işçileri yorgun,

Ama yiğit,

Pırıl-pırıl namuslu.

Namı gitmiş deryaların ardına

Vatanımın bir umudu...

(Arif, 2022, s. 25)

Ahmed Arif'in şiirlerinde umutsuzluk baskın gibi görünse de asıl bu umutsuzluğun altında her zaman filizlenen ve yeşeren bir umut vardır. Şair, şiirlerinde umutsuzluğun karamsar tablosunu dağıtan ve umutsuzluk zırhını delip geçen umut ışığına yer verir (Bulak, 2016, s. 286). Tütün işçileri yorgun ve yoksuldur. Ancak onlar "namı" uzaklara gitmiş "yiğit" ve "namuslu" kişilerdir. Onlar "vatanın umudu"dur. Şair, vatanın kurtuluşunu yoksul işçilerde görür. Marksizm anlayışına göndermede bulunur. Çünkü Marksizm, toplum düzeninin değişmesinin ve işçi sorunlarının ortadan kalkmasının ancak işçi sınıfının güçlenmesi ve yöneten konuma geçmesiyle mümkün olacağına inanır.

Adnan Binyazar'a göre iyi bir şairin beslendiği ana kaynağı, kendi yaşadığı ülkenin şiiri olduğu kadar dünya şiirinden beslenmesi ve ona yabancı kalmamasıdır (Binyazar, 2003, s. 42). Adnan Binyazar'ın bu tespiti Ahmed Arif'in şairliğini ve şiirini tarif eder gibidir. Çünkü o, şiirinde yerel unsurlarla modern şiiri bütünleştiren, ritmi söz ile gerçekleştiren, sözün gücüne, sesin gücünden daha çok inanan bir şairdir. "Mahpus", "cigara", "aşiret" gibi yerelde kullanılan ve bilinen kavramlarla ve deyimlerle bir ritim oluşturur. Onun mısraları bir veya birkaç kelimeden oluşur. Bu ritim işlenen temayla paralellik gösterir. Nitekim Mehmet Emin Uludağ, Ahmed Arif'in şiirindeki sözcüklerin seçiminin "Şair konuşma dilinde kullanılan kelime veya deyimlerden hareketle şiirinde bir ritim tutturur. Bu ritim temalara akışkan bir sıvı gibi nüfuz eder" (Uludağ, 2013, s. 207) sözleriyle nasıl ritim oluşturduğunu ve ritmin temayla nasıl bütünlük gösterdiğini açıkça ortaya koyar. Cemal Süreya ise "Şiirin içinde birer ikişer kelimelik mısralar halinde akan bu sözler biçim yönünden de önem kazanmaktadır. Öyle ki, kendiliğinden doğan ve yalnız Ahmed Arif'e özgü gizli bir aruz gibi bu sözlerden bütün şiire bir müzik yayılmakta ya da bütün şiir çekidüzenini onlarda bulmaktadır" (Süreya, 1969, s. 70) diyerek onun şiirde meydana getirdiği ahenge ve ritme dikkat çeker. Memur bir babanın çocuğu olan Ahmed Arif, şiirlerinde tanık olduklarını ve halkı dile getirir. Ahmed Arif kendisini "Ben halkımın mazlum ve gariban bir ozanıyım. Böyle olmak da yüce bir onurdur" (Durbaş, 2009, s. 27) sözleriyle tanıtır. Kendisini halka adayan bir şair olarak gören Ahmed Arif, "İçerde" şiirinde kendi hayat serüvenine yer verirken "Uy Havar!" ve "Sevdan Beni" şiirlerinde aşka ve sevgiye yer verir. Bu da Ahmed Arif'in sadece toplumcu gerçekçi anlayışla şiirler yazmadığını bireysel konularda da şiirler yazdığını gösterir.

Sonuç

Sınıfsal farklılıklar insanların toplumsallaşmaya başladığı ilk dönemlerden itibaren başlamıştır. Zamanla bir soruna dönüşen bu sınıfsal farklılıklar yeni ideolojilerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Böyle bir ortamda ortaya çıkan Platon'un "ideal devlet" anlayışı reform, rönesans, sanayi inkılabı ve Fransız İhtilâli'yle birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Hak, adalet, özgürlük, eşitlik gibi düşünsel gelişmeler ve bunların yaygınlaşmasını sağlayan teknolojik gelişmeler işçi sınıfının bilinçlenmesine ve örgütlü bir şekilde hareket etmesine olanak sağlamıştır. İşçi sınıfının yaşanan gelişmelerle birlikte bilinçlenmesi ve birlikte hareket etmesi, burjuvazi anlayışını olumsuz yönde etkileyerek çıkarlarına ters düşmüş ve bu da sınıfsal çatışmaya sebep olmuştur.

Karl Marx ve Friedrich Engels'ın öncülük ettiği Marksizm böyle bir ortamda ortaya çıkmıştır. Temel hedefi sınıf çatışmasını, zıt ideolojileri, sınıfsal farklılıkları ve ekonomik uçurumları ortadan kaldırmak olan Marksizm, Sovyetler Birliği'nin resmî ideolojisi hâline dönüşmüştür. 1934'ten sonra "Toplumcu Gerçekçi" adını alan Marksizm, Lenin ile birlikte sanat alanında yeni bir boyut kazanmıştır. Lenin sanata, Marksizm ideolojisini yansıtan bir propaganda

aracı misyonunu yüklemiştir. Batı'da Maksim Gorki, Vlademir Kordenko, Vlademir Mayakovski gibi sanatçılar bu anlayışı yansıtan eserler ortaya koyarken, bu anlayış 1930'lu yıllardan itibaren Türk edebiyatında da karşılık bulmaya başlamıştır. Nazım Hikmet'in öncülük ettiği bu anlayışın vücut bulduğu şairlerden biri de Ahmed Arif'tir.

Ahmed Arif, hem yaşam felsefesi olarak hem de sanat anlayışı olarak Marksizmi benimsemiş bir şairdir. Ahmed Arif, bu görüşlerinden dolayı hapis yatmış ve bu hapislik durumuna şiirlerinde sık sık dile getirmiştir. Şiirleri memleket ve insan sevgisinin portrelerini, hapishane hayatını, Doğu insanını, işçilerin durumunu okuyucusuna sunar. Bunu çıplak imgelerle ortaya koyarken maruz kaldığı otoritenin sert gücüne ve karşılaştığı zorluklara da yer verir. İçerik olarak Marksist anlayışı yansıtan şiirler yazan şair, dili kullanma biçimi, yerel ağızlardan beslenmesi, alışılmamış bağdaştırmalar kullanması, halk söyleyişlerine yer vermesi ve bunları modern şiir anlayışıyla birleştirmesi onun başarılı, özgün, güncel bir şair olmasını sağlamış; onu yerelden evrenselliğe taşımıştır. Birleştirici bir üslup kullanan, şiirlerinde Marksist öğeleri bolca barındıran şair, kendini ezilmiş sınıfın bir temsilcisi olarak görür.

1968'de ilk basımı yapılan "Hasretinden Prangalar Eskittim" isimli tek kitabında yer alan "Yalnız Değiliz" onun Marksist dünya görüşünü yansıtan şiirlerinden biridir. Şair şiirlerinde, yoksulluğu, işçi sınıfının durumunu, Anadolu'yu, memleket ve insan sevgisini anlatır. Bu şiiriyle işçi sınıfının birlikteliğini, ezilmişliğini, yığıtlığını, umudunu ortaya koyar. Dile gelmemiş olanı dile getirerek, karanlıkta kalmış kişilere varlık alanı açar. Sözcükleri yol gösterici, acıları ve yalnızlığı haykırış, umutsuzlara umut olarak kullanır. Şiirde, kendisinin fiziki tutsaklığından başlayarak, düşünsel özgürlüğe ve empatiye varan, üç farklı bölgenin Karacadağ, Çukurova ve Cibali'nin çeltik, pamuk ve tütün işçilerinin sorunlarını, ezilmişliğini dile getirme başarısını gösterir. İşçilerin yanında yer alarak, "Yalnız Değiliz" birliktelik mesajı verir. Bütün insanların üzerine kara bir bulut gibi çöken acı, keder, zulüm ve yoksulluğu dağıtmaya çalışır. Aydınlatan bir ışık, açacak bir güneş umudu aşılar. Toplumdaki yoksul-zengin ikilemine yer verilir. Bu verilirken de yerel söylemlerden, bağdaştırmalardan ve çağrışımlardan yararlanır. Onun şiiri imge, dil, üslup, ahenk, yayılımcı işleyiş ve içerik bakımından bütünlük gösterir. Onun şiiri yaşsız bir şiirdir. Günün, çağın değil, çağların gerçekliğiyle dolu, konuşmasından alınmış bir parça gibi güncel bir şiirdir.

Kaynakça

- Altun, B. (2020). *Ahmed Arif'in şiirlerinde üslup*. [Yüksek lisans tezi, Siirt üniversitesi]. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/104821/yokAcikBilim_10260606.pdf?sequence=-1
- Arif, A. (2013). *Leylim leylim-Leyla Erbil'e mektuplar*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Arif, A. (2022). *Hasretinden prangalar eskittim*. Metis Yayınları.
- Aydoğdu, Y. (2020). Ahmed Arif'in şiir anlayışı ve gelenekle ilişkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 1305-1313.
- Benjamin, W. (2009). *Tarih kavramı üzerine pasajlar*. (A. Cemal, Çev.). Yapı Kredi Yayınları (Orijinal eserin basım tarihi ve baskısı belirtilmemiştir).
- Beysanoğlu, Ş. ve Timuroğlu, V. (1992). *Ahmed Arif: Hayatı, sanatı, şiirleri*. Diyarbakır Vakfı.
- Binyazar, A. (2003). Öfkenin ve inceliklerin şairi. *Varlık*, 1153, 41-44.
- Bulak, Ş. (2016). Bir mikro üslup inceleme denemesi: Ahmed Arif'in "merhaba, içerde, ay karanlık" şiirlerinde üslup. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 55, 277-304.
- Cengiz, M. (2015). *Toplumcu gerçekçi şiir 1923-1953*. Şiirden Yayınları.
- Çetişli, İ. (2004). *Batı edebiyatında edebi akımlar*. Akçağ Yayınları.
- Durbaş, R. (2009). *Kalbim dinamit kuyusu*. Cumhuriyet Yayınları.
- Erdost, M. İ. (2004). *Üç şair: Nazım Hikmet, Cemal Süreya, Ahmed Arif*. Onur Yayınları.
- Ersöz, M. (1974). *Marksizm, leninizm ve tenkidi*. İrfan Matbaası Yayınları.
- Gülendam, R. (2010). Siyaseti şiirde yaşamak: Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında sosyalist şiir. *Turkish Studies*, 5(2), 212-280.
- Kaplan, M. (2021). *Şiir tahlilleri-2 cumhuriyet dönemi Türk şiiri*. Dergâh Yayınları.
- Lefebvre, H. (2018). *Marksizm*. (V. Günyol, Çev.). SEL Yayınları (Orijinal eserin basım tarihi ve baskısı belirtilmemiştir).
- Lunaçarski, A. V. (1998). *Sosyalizm ve edebiyat*. (A. Bezirci, Çev.). Evrensel Kültür Kitaplığı (Orijinal eserin basım tarihi ve baskısı belirtilmemiştir).
- Malraux, A. (2003). *İnsanlık durumu*. (A. Berkay, Çev.). İletişim Yayınları (Orijinal eserin basım tarihi ve baskısı belirtilmemiştir).
- Moran, B. (2021). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İletişim Yayınları.
- Oktay, A. (1990). *Karanfil ve pranga: Ahmed Arif'in şiiri üzerine eleştirel bir çalışma*. Metis Yayınları.
- Oktay, A. (2003). *Toplumcu gerçekçiliğin kaynakları*. Everest Yayınları.
- Oral, Z. (1988). Ahmed Arif. *Milliyet Sanat*, 192, 1-8.
- Öngören, V. (1970). Ahmed Arif'le bir konuşma. *Ankara Birliği Dergisi*, 2, 48-50.
- Paşaoğlu, N. (2019). *Ahmed Arif'i okumak (hayatı-edebi şahsiyeti-eserleri)*. [Yüksek lisans tezi, Düzce üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Platon. (2010). *Devlet*. (S. Eyyüpoğlu ve M. A. Cimcoz, Çev.). Türkiye İş Bankası Yayınları (Orijinal eserin basım tarihi ve baskısı belirtilmemiştir).

- Ruhi, M. E. (2005). Platon'un devletin kökenine İlişkin görüşü ve yansımaları. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1-2), 241-278.
- Russ, J. (2012). *Avrupa düşüncesinin serüveni*. (Ö. Doğan, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Süreya, C. (1969). Ahmed Arif. *Papirüs*, 31, 66-72.
- Şeker, Z. (1997). *Ahmed Arif ve şiirini besleyen kaynaklar*. Ürün Yayınları.
- Uludağ, M. E. (2013). Ahmet Arif'in şiirlerinde Anadolu sevgisinin yansımaları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 49, 203-210.
- Yalçın, A. (2004). *Çağdaş insan ve edebiyat*. Akçağ Yayınları.
- Yaşar, F. G. (2023). *Edebiyat sosyolojisi bağlamında toplumsal değerler ve değerler çatışması: Ahmed Arif, Faik Baysal ve Tarık Buğra örneği*. [Yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>